

Адміністративне право та процес, фінансове, інформаційне право

Шапіро Вікторія Сергіївна

аспірант кафедри адміністративного, господарського права та фінансово-економічної безпеки Сумський державний університет

Україна

РОЛЬ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ТА МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В ПРОЦЕСІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА НА ОДЕРЖАННЯ ІНФОРМАЦІЇ

Сьогодні в Україні важливим є питання реалізації права людини і громадянина на одержання інформації. В першу чергу воно стосується прогалин в законодавстві, що призводить до порушень даного права. Ця проблема стає більш актуальною, адже з розвитком всіх сфер людського життя роль інформації набуває зростаючої важливості. Органи влади мають суттєве значення в процесі реалізації вище згаданого права.

Українська держава має своєрідні механізми залучення громадян до діяльності, що стосується прийняття важливих рішень стосовно різноманітних питань. Це регламентується насамперед Конституцією України, ст. 38:

“Громадяни мають право брати участь в управлінні державними справами, у всеукраїнському та місцевих референдумах, вільно обирати і бути обраними до органів державної влади та органів місцевого самоврядування. Громадяни користуються рівними правом доступу до державної служби, а також до служби в органах місцевого самоврядування [1, с. 15]”. Однак незважаючи на зазначене існує проблема, що має як мінімум два головних аспекти. Першим є відношення представників влади до інститутів громадянського суспільства, яке в свою чергу може бути як позитивним, так і негативним, другим – неготовність та небажання самої громадськості на професійному рівні мати зв'язки з органами влади в особі тих самих представників.

Проаналізувавши дану проблему, можна визначити два шляхи руху інформації: від органів державної влади в особі представників до громадян або у зворотному напрямку. Це можна пояснити наступним чином. Українська держава гарантує громадянам цілу низку прав у сфері інформаційних відносин за так званою системою взаємозв'язку “громадянин - держава” та навпаки. Зокрема у Конституції України визначено право на свободу інформації, на індивідуальні та колективні звернення до органів влади та посадових осіб, на участь в управлінні державними справами [1, с. 13-15]. Не менш важливим є курс на створення демократичного суспільства, в результаті якого прерогатива надається, по-перше, свободі думки та свободі слова в аспекті не так вільного, як розумного використання даного права; по-друге, взаємозв'язку між громадськістю та державою в особі її органів шляхом формування в свідомості суспільства об'єктивних знань і як результат цього можливий вплив на діяльність органів влади.

У Цивільному кодексі України окрім визначення прав особи щодо інформації йдеться і про обов'язки з боку держави, а саме про обов'язок органів державної влади, органів місцевого самоврядування, а також організацій, інформаційні системи яких вміщують інформацію про фізичних осіб, надавати її безперешкодно і безоплатно на вимогу осіб, яких вона стосується, крім випадків, передбачених законом; обов'язок органів державної влади та органів місцевого самоврядування вживати заходів щодо запобігання несанкціонованому доступу до інформації про фізичну особу [2].

При здійсненні характеристики питань інформування державою громадян, слід також звернути увагу на положення ст. 10 Закону України “Про інформацію”, а саме – право на інформацію забезпечується: обов'язком органів державної влади, а також органів місцевого та регіонального самоврядування інформувати про свою діяльність та прийняті рішення... [3].

У Законі України «Про місцеві державні адміністрації» право осіб на одержання інформації виражається у поданні звернень до зазначених органів влади. Тобто, якщо особа бажає отримати інформацію, яка згідно закону може

бути надана цими органами, то дане право вона може реалізувати шляхом подання звернення [4].

Одержання особами інформації про діяльність органів державної влади та місцевого самоврядування здійснюється, як правило, за наступною схемою. Спочатку органи державної влади та місцевого самоврядування висвітлюють свою діяльність за допомогою засобів масової інформації. Це відбувається через відповідні інформаційні служби. Кінцевими одержувачами інформації в цьому процесі є громадяни або інші особи.

Отримувати інформацію від органів влади громадяни можуть шляхом подання звернень, механізм якого регулюється Законом України “Про звернення громадян” [5].

Одержання інформації особами знаходить свій вираз в інформаційній відкритості органів влади. Дане явище в свою чергу також має ряд аспектів. По-перше, відбувається зворотній зв'язок між органами держави і громадськістю. По-друге, не менш значною є проблема довіри органам влади. І як результат – постає питання шляхів та механізмів інформування, їх надійного захисту.

Слід зауважити, що одержання інформації про діяльність органів влади та інформування органами влади громадян можуть здійснюватися двома шляхами. Якщо це стосується звернень громадян, що регламентуються Законом України “Про звернення громадян”, відповіді за результатами розгляду звернень надаються в індивідуальному порядку. Якщо ж казати про інформування органами влади громадськості, то це здійснюється через засоби масової інформації, а саме шляхом опублікування в офіційних виданнях.

Зважаючи на вище сказане, слід зауважити, що головною проблемою в реалізації права на інформацію є порушення даного права, що виходить з дій представників органів державної влади та місцевого самоврядування. Про це свідчать статистичні матеріали на офіційному веб-порталі Судової влади України про справи та матеріали, що надходять до судів першої та апеляційної інстанцій. У багатьох випадках право особи на інформацію порушується

шляхом відмови в наданні інформації, зважаючи на те, що вона є обмеженою чи конфіденційною.

Отже, можна виокремити основні проблеми в процесі реалізації права на одержання інформації, що стосується діяльності органів влади. Першою є проблема правової культури громадян небажання самої особи знати свої права. Наступною є відсутність чіткого механізму постійного інформування населення про свої права щодо доступу до інформації та про діяльність органів державної влади та місцевого самоврядування. І остання – недостатній рівень відкритості органів влади.

Розв'язання даних проблем має відбуватися шляхом удосконалення процесів реалізації права особи на одержання інформації, в тому числі і за допомогою органів державної влади та органів місцевого самоврядування. Це стосується насамперед удосконалення законодавства, яке б чітко регламентувала всі питання, що на сьогодні є проблемними. Вирішення даного завдання сприятиме розвитку демократичного суспільства в Україні.

Література:

1. Конституція України: Офіційне видання станом на 8 жовтня. – К.: “Центр учбової літератури”, 2010 – 80с.
2. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 №435-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – №№40-44. – ст.356
3. Закон України “Про інформацію” від 02.10.1992 №2657-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – №48. – ст.650
4. Закон України “Про місцеві державні адміністрації” від 09.04.1999 №586-XIV – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
5. Закон України “Про звернення громадян” від 02.10.1996 №393/96-ВР – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

Шапіро В. С. Роль органів державної влади та місцевого самоврядування в процесі реалізації прав людини і громадянина на одержання інформації / В. С.

Шапіро // Правові проблеми зміцнення української державності: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, 19–20 листопада 2010 р. – Одеса, 2010. – С. 82-83.